

Energieneutraal in 2025

Uitvoeringsplan energieneutraal Delfland

2020-2025

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	5
2	OPGAVE ENERGIENEUTRAAL	6
2.1	Strategie.....	6
3	BESPAREN	7
4	OPWEKKEN	8
4.1	Biogas/groengasproductie.....	8
4.2	Windturbines	8
4.3	Zonnepanelen	8
4.4	Aquathermie	9
5	FACILITEREN, PARTICIPEREN OF INVESTEREN IN DUURZAME ENERGIE	11
6	UITVOERINGSSTRATEGIE	12
7	TOTALE INVESTERING	14
7.1	Andere maatregelen die het speelveld beïnvloeden.	14

1 Inleiding

In december 2018 is de energiestrategie van Delfland door de Verenigde Vergadering vastgesteld. Hierin is globaal aangegeven welke mogelijkheden er zijn om energieneutraal en op termijn klimaatneutraal te worden. In de energiestrategie is voor een pragmatische oplossing gekozen om opgave van energieneutraliteit van Delfland te bepalen¹.

De Unie van Waterschappen heeft in maart 2019 een notitie verspreid waarin de definitie “Energieneutraliteit” is beschreven. “De waterschappen zijn energieneutraal wanneer wij in 2025 minstens zoveel duurzame energie zullen produceren als nodig is voor de uitvoering van de waterschapstaken.”

We leggen als waterschappen verantwoording af voor energieneutraliteit en onze klimaatvoetafdruk (broeikasgassen) met behulp van de Klimaatmonitor Waterschappen. Deze wordt jaarlijks door de Unie van Waterschappen uitgebracht. In deze monitor wordt per waterschap afzonderlijk en als sector geheel de resultaten in beeld gebracht. Het energieverbruik wordt berekend in PJ primair. Als het gaat om de duurzame energieproductie maken we onderscheid in:

- a. Duurzame energieproductie met eigen investeringen op eigen terreinen;
- b. Duurzame energieproductie met eigen investeringen op terreinen van derden;
- c. Duurzame energieproductie op eigen terreinen met investeringen van derden.

Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma zijn we uitgegaan van de definitie en toelichting van de Unie van Waterschappen en de Klimaatmonitor. In voorliggende notitie vertalen we de opgave “energieeneutraal in 2025” naar een uitvoeringsplan. Met de realisatie van het uitvoeringsplan zetten we een goede stap naar Delfland energieneutraal in 2025.

De klimaatwet en het Nationaal Klimaatakkoord (2019) zet in op broeikasgasreductie. Dat is het hoofddoel. Delfland energieneutraal moet hieraan bijdragen. Maatregelen die bijdragen aan energieneutraliteit zullen dus ook moeten bijdragen aan broeikasgasreductie dan wel niet mogen leiden tot een toename van broeikasgasuitstoot. Voor de periode 2020-2025 willen we niet alleen naar energie-efficiency maatregelen kijken maar ook naar broeikasgas beperkende maatregelen. Uiteindelijk draait het erom dat we de opwekking van duurzame energie vergroten en het gebruik van fossiele bronnen terugdringen en dus de uitstoot van broeikasgassen gaan verminderen. Dat is ook de opgave volgens de Klimaatwet.

¹ Elk jaar verschillen de energieverbruiken en opbrengsten als gevolg van weersomstandigheden, nieuwe ontwikkelingen en onverwachte gebeurtenissen. Daarnaast zijn er verschillende methodieken om het verbruik te rapporteren; in primaire energie, in daadwerkelijk verbruik en opbrengst en veranderen de spelregels in de methodieken over wat meegeteld mag worden en wat niet.

2 Opgave energieneutraal

Wanneer we de Klimaatmonitor invullen met de energiegegevens van 2018 komen we uit op het volgende:

MJA3/klimaatmonitor 2018				
Energieverbruik			Verbruik	TJ primair
Netto elektriciteitsgebruik		kWh	43.788.282	401
Netto gasverbruik		Nm3	507.366	16
Netto biogasverbruik		Nm3	10.700.777	249
totaal verbruik				666
Duurzame energieproductie				
biogasproductie nuttig toegepast (inclusief groen gaslevering)*		Nm3	12.246.693	285
windenergie DGL (100 % meegerekend)		kWh	10.073.038	90
Warmte uit effluent (100 % meegerekend)		TJ		4
duurzame energie HVC		TJ	18gWh en 34 TJ	164
totaal duurzaam opgewekt				543
Totaal tekort voor energieneutraal				-123
Energieneutraliteit				82%

*Cijfers kunnen jaarlijks tot wel 20 % verschillen als gevolg van weersomstandigheden, groot onderhoud etc.

Als we daarbij met een schuin oog kijken naar de gegevens over 2019 en 2020 zien we dat deze behoorlijk zullen gaan afwijken. De voornaamste oorzaak is de realisatie van de groengas installatie op de zuivering Harnaschpolder en Houtrust.

2.1 Strategie

In de energiestrategie is er de onderstaande strategie bepaald:

1. Delfland zet breed in op energiebesparing en legt daarbij de focus op de grootste energievragers.
2. Delfland streeft naar een steeds groter aandeel eigen duurzame opwekking in het eigen beheergebied.
3. Voor de elektriciteitsvoorziening die ingekocht wordt kiest Delfland voor Nederlandse duurzame energie.
4. Delfland wil zoveel mogelijk restwarmte gebruiken voor de warmtevraag. Daarbij kijken we naar restwarmte uit onze eigen assets en naar beschikbare restwarmte in de omgeving.
5. Delfland zal de samenwerking opzoeken met diverse stakeholders om gezamenlijk te werken aan een klimaatneutrale regio.

Op basis van deze strategie is het uitvoeringsplan verder uitgewerkt. Onderstaand werken we daarom eerst energiebesparing uit, om vervolgens het vergroten van eigen opwek verder te verkennen. 2019 is het eerste jaar waarin Delfland bij de inkoop van energie heeft gekozen voor Hollandse Wind. Hiermee is stap 3 ingevuld.

3 Besparen

In het kader van Energie Efficiency Plan (EEP 2017-2020) heeft Delfland al aantal besparingen ingezet en moeten er nog enkele projecten worden uitgevoerd. Hierbij bewandelen we twee sporen. In de eerste plaats zetten we in op optimalisatie van de processen. Bestaande installaties worden geoptimaliseerd waardoor ze een betere performance leveren. Een voorbeeld hiervan is de vervanging van oude beluchtingselementen door nieuwe energiezuinige beluchtingselementen.

Een tweede spoor is onderzoek en innovatie. Door nieuwe technologie kunnen processen slimmer en energiezuiniger worden gemaakt. Een voorbeeld hiervan is het HARKOS project waarbij we kijken of we korrelslib kunnen maken in een continu systeem. Deze manier van zuiveren is waarschijnlijk energiezuiniger dan het huidige zuiveringsproces.

Naast het EEP stellen we voor de korte termijn ook voor om in te zetten op:

Besparingen watersysteem		opbrengst	
Energieafhankelijke sturing van het Watersysteem Boezembemaling		2,7 TJ	2020, vraagt aanpassing van het Water-Informatie-Systeem om ook energiegegevens te koppelen.
Besparingen gebouwen			
Isoleren, ledverlichting		0,5 TJ	PM Onderzoek nodig naar diverse mogelijkheden
Besparingen zuiveringen			
Energiebesparing op de beluchting, transport en luchtbehandeling		?	Onderzoek naar mogelijkheden voor energiebesparing bij zuiveringen
Totaal		3,2 TJ	

Op locaties waar groen gas wordt geproduceerd zijn ook nog optimalisaties mogelijk met betrekking tot de verwarming van de slibgisting. Daarnaast wordt er gewerkt aan de masterplannen voor AWZI De Groote Lucht en is het masterplan voor Nieuwe Waterweg net afgerond. In deze masterplannen is energiebesparing heel belangrijk en zal daar energievoordeel geboekt worden. Bij maatregelen spelen niet alleen energie-efficiency een rol maar ook veiligheid, grondstoffenterugwinning, waterlevering, onderhoudsaspecten en economische aspecten. Een masterplan gaat voor een integrale afweging.

4 Opwekken

Voor de opwek van duurzame energie heeft een waterschap een aantal mogelijkheden:

- Biogas/groengasproductie
- Windturbines
- Zonnepanelen
- Aquathermie

Hieronder volgt een uiteenzetting van de mogelijkheden.

4.1 Biogas/groengasproductie

Door het vergisten van zuiveringsslib produceren we biogas. Dit biogas kan worden gebruikt om elektriciteit en warmte op te wekken doormiddel van een Warmte Kracht Koppeling (WKK). Een andere mogelijkheid is het biogas opwerken tot groen gas. Delfland heeft momenteel bij de zuiveringen (WZI) de Groote lucht, Houtrust en Harnaschpolder voor de productie van groen gas gekozen. Voor de zuivering Nieuwe Waterweg wordt er nog een WKK ingezet. Er vindt op dit moment onderzoek plaats naar het verplaatsen van de gisting naar zuivering De Groote Lucht. In dat geval wordt er ook van het slib van de Nieuwe Waterweg groen gas geproduceerd.

Er wordt binnen het zuiveringsproces gezocht naar het verbeteren van de biogasproductie, zonder dat dat een negatieve invloed heeft op het zuiveringsproces. Met een aanpassing in de slibgistingstanks kan bij de zuivering Harnaschpolder met een beperkte ingreep een grote extra productie worden gerealiseerd. Mogelijk kan dat ook bij andere zuiveringen maar vanwege slibverblijftijd lijkt de WZI Harnaschpolder de meest voor de hand liggende zuivering om deze aanpassing door te voeren.

Duurzame opwek zuiveringen	investeringen	opbrengst
Optimalisatie biogasproductie Harnaschpolder	€ 1.500.000	11,2 TJ

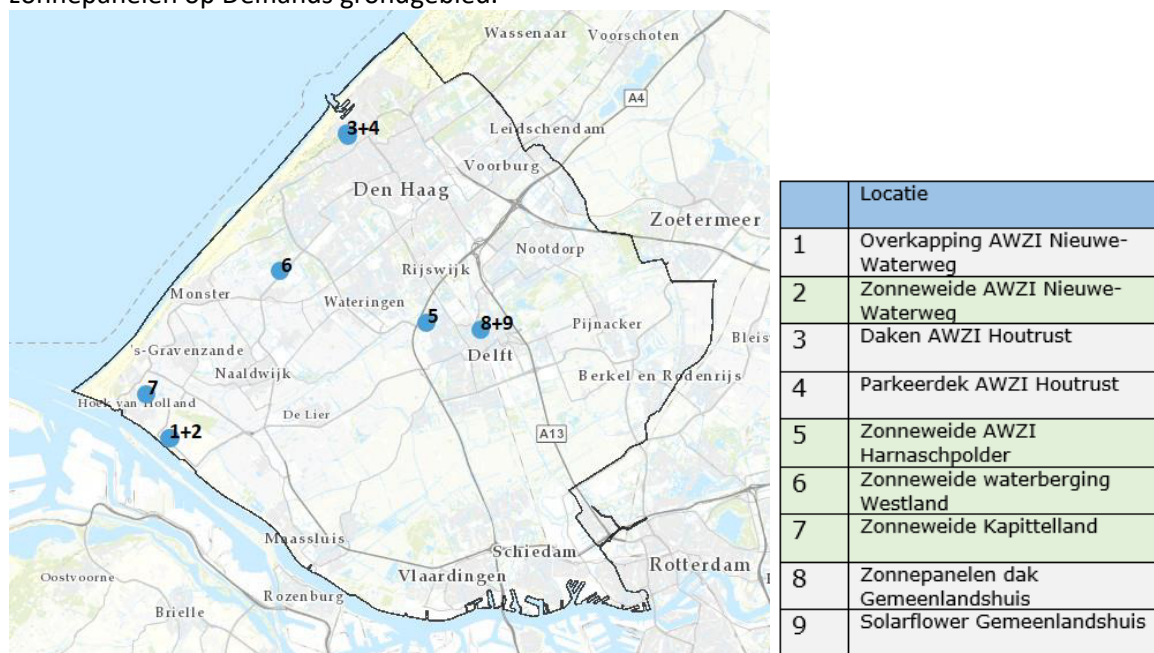
4.2 Windturbines

Er zijn op dit moment twee locaties waar Delfland kan participeren in windmolenprojecten. Oeverwind in Vlaardingen naast WZI De Groote Lucht en Windpark Nieuwe Waterweg op het terrein van WZI Nieuwe Waterweg. Op WZI De Groote Lucht staan al twee windturbines. Deze turbines zijn niet in het bezit van Delfland en we nemen er ook geen stroom van af. Voor deze turbines krijgen we wel een vergoeding voor de opstal. Hieronder staan de mogelijkheden binnen de contouren van Delfland om de duurzame opwek met behulp van windenergie te vergroten.

Duurzame opwek wind en zon	investeringen	vermeden primaire energie
Windturbine Oeverwind (nabij de WZI de Groote Lucht)	€ 750.000	12,5 TJ
Windturbine op WZI Nieuwe Waterweg	-	62,5 TJ
Totaal		75 TJ

4.3 Zonnepanelen

De onderstaande kaart geeft een overzicht van de meest kansrijke locaties voor realisatie van zonnepanelen op Delflands grondgebied.

Deze zijn in onderstaande tabel verder uitgewerkt.

Locatie	Aantal panelen	Investerings	Vermeden primaire energie (TJ)
Zonneparken	13.150 stuks	€ 43750.000	31,75
Zonnepanelen dubbel ruimtegebruik	2.106 stuks	€ 1.205.000	8
Totaal vermeden primaire energie		€ 6.055.000	39,75 TJ

Buiten het financiële deel zijn er meer aspecten die een rol spelen in de haalbaarheid. Zo zijn verkrijgen van toestemming/vergunningen, de noodzaak voor extra aanpassingen /constructies en de bereikbaarheid/onderhoudbaarheid ook aspecten om mee te wegen. Verder is dubbelgebruik van de ruimte ook meegewogen.

4.4 Aquathermie

Warmte uit water halen is een manier van duurzame energiewinning die sterk in opkomst is. De Unie van Waterschappen heeft geroepen dat 40 % van de warmtevoorziening in de Nederlandse huishoudens kan worden voorzien met behulp van aquathermie. Voor Delfland zijn de belangrijkste bronnen warmte uit effluent en uit oppervlaktewater.

Omdat er op de twee zuiveringen waar groen gas wordt geproduceerd geen warmteoverschot meer is moet men hier op zoek naar andere bronnen. Eén van die bronnen kan zijn het effluent van de WZI. Bij WZI Harnaschpolder wordt al een klein deel van het effluent ingezet voor de verwarming van een woonwijk in Delft. Warmtepompen op locaties De Groote Lucht en Harnaschpolder zijn interessant omdat daar nu extra aardgas wordt gebruikt om in de warmte te kunnen voorzien.

Van bovenstaande zuiveringen is er reeds een business case t.a.v de warmtepompen opgesteld. Hierbij moet worden opgemerkt dat er locatie specifieke issues zijn die ervoor zorgen dat niet

meteen gestart kan worden met deze projecten. Voor De Groote Lucht wordt op dit moment gewerkt aan een masterplan. Het is dus even wachten wat het resultaat hiervan is. Op WZI Houtrust is apart van het uitvoeringsplan al een investeringsvoorstel voor een warmtepomp goedgekeurd.

Ook de projecten waarbij warmte uit het oppervlaktewater wordt gewonnen mogen wij meerekenen voor onze energieneutraliteit. Op dit moment onderzoeken we enkele locaties in Delfland. De omvang is om en nabij de 300 MWh/jaar = 1 TJ. Mogelijk dat er in de toekomst nog meer projecten komen.

	Investeringsen	Opbrengst
Warmtepomp WZI Harnaspolder	€ 1.300.000	11,2 TJ

5 Faciliteren, participeren of investeren in duurzame energie

Bij de opwek van duurzame energie zijn er drie mogelijke manieren voor de realisatie:

- Faciliteren
- Participeren
- Investeren

Faciliteren

Wanneer er een partij een windturbine of zonnepark in de beschermingszone van een kering van Delfland wil plaatsen dan is de laagste graad van bemoeienis het faciliteren. Delfland zal conform de wet de vergunningaanvraag beoordelen. Daar houdt het verder mee op.

Participeren

Onder participatie verstaan we deelname van Delfland (niet als de initiatiefnemer) in een energieproject. Een vorm van deelname is de planparticipatie. Een van de belangrijke doelen van (plan) participatie is het actief meewerken aan de realisatie door bijvoorbeeld het voorkomen of verkorten van bezwaarprocedures en het verkrijgen van steun of draagvlak. Dit pakt Delfland t.a.v. windenergie sowieso op.

Wanneer de windturbine of zonnepanelen op gronden van Delfland worden gerealiseerd is participatie onontbeerlijk. De aanlegger/exploitant moet immers op het terrein werkzaamheden verrichten en bovendien zullen er zakelijke rechten moeten worden gevestigd. Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij de twee windturbines op WZI De Groote Lucht. Hier is een opstalrecht gevestigd. Voor dit opstalrecht wordt een jaarlijkse financiële vergoeding gegeven.

Zelf investeren

Het participeren kan nog een stap verder gaan door niet alleen mee te werken aan de realisatie maar risicodragend financieel participeren in de turbine. Bij wind op land in onze regio zal altijd minimaal 50 % ten goede moeten komen aan de huishoudens. Dat betekent dat Delfland maximaal voor 50% eigenaar kan worden van een turbine. Bij de opwekking doormiddel van zonnecellen zijn er geen regels en kan het gehele zonnepark op naam van Delfland komen. Bij financiële participatie participeren we met risico en zeggenschap. Er is ook sprake van een terugverdiendtijd of rendement op de belegging.

Het is ook mogelijk om samen met een energieproducent (bijvoorbeeld HVC) op het terrein van Delfland te investeren in zonne-energie, waarbij Delfland 50% of minder mee investeert en een gelijk percentage van de opbrengsten ontvangt en zeggenschap heeft.

De voor- en nadelen op een rij

	Zelf investeren en stroom afnemen	(deels) investeren	Planparticipatie (eigen terrein beschikbaar stellen)
Wind en zon	-Draagt bij aan zelfvoorzienendheid, energieneutraliteit en verkleinen eigen CO2-footprint. -Volledig eigen regie -volledig risico	-Naar rato van investering opbrengsten toerekenen voor energieneutraliteit. -Een vorm van beleggen. -Geen verkleining van de eigen CO2 footprint.	-geen tot zeer beperkt risico - Beperkte financiële opbrengst (opstalvergoeding) -Duurzame opwek op eigen grond mag 100 % worden toegerekend voor energieneutraliteit. -Geen verkleining van de eigen CO2 footprint

6 Uitvoeringsstrategie

Op basis van de eerder vastgestelde strategie en daarbij zoeken naar de effectief meest haalbare en kansrijke opties zijn we op het volgende uitvoeringsprogramma uitgekomen.

Opbrengst biogas vergroten

Op WZI Harnaspolder de biogasopbrengst vergroten door in serie plaatsen van de vergisters. Tevens onderzoeken wat de mogelijkheden zijn op andere zuiveringen rekening houdend met nieuwe ontwikkelingen.

Financieel participeren in Oeverwind

Het bijzondere aan windturbines die geplaatst worden op onze eigen gronden is dat ze volledig mogen worden meegerekend bij de doelstelling om als waterschappen energieneutraal te worden in 2025. Dat betekent dat Delfland, voor het vaststellen van energieneutraliteit, de twee turbines (totaal 94 TJ) op de Groote Lucht mag meetellen. Wanneer er een windturbine worden geplaatst op WZI Nieuwe waterweg (50 TJ) telt deze ook mee.

Voor de Oeverwindturbines geldt dit niet. Die staan niet op Delflandse gronden of terreinen. Om deze te kunnen meetellen moet geïnvesteerd worden in de turbine.

Windpark Oeverwind worden de eerste twee molens van dit park naar alle waarschijnlijkheid voor 2025 gerealiseerd (de overige twee komen er pas na oplevering van de Blankenburgverbinding in 2024). Vanwege deze planning (voor 2025 operationeel) en de relatief grote bijdrage in energieopbrengst van windmolens lijkt een financiële participatie kansrijk.

Het voorstel is dan ook voor om financieel te participeren in de vorm van aankoop van obligaties bij de stichting Vlaardings Energiecollectief. Het verwacht rendement is 5% (terugverdiendtijd 20 jaar). We zetten in op het realiseren van 12,5 TJ aan Delfland toe te rekenen energieopbrengsten.

Grond beschikbaar stellen WZI Nieuwe waterweg voor een windturbine

Één windmolen van 3 MW levert ca. 62,5 TJ aan vermeden primaire energie op. Momenteel is Delfland in overleg met Eneco voor de realisatie van een windmolen op de locatie WZI Nieuwe Waterweg. Gezien de onzekerheid dat deze er komt (de ruimtelijke procedures moeten nog starten) en of deze er tijdig komt (kan ook na 2025 zijn), stellen we voor de gesprekken voort te zetten, maar daarbij in te zetten op het alleen beschikbaar stellen van de gronden.

Investeren in zonnepanelen op de gebouwen/parkeerplaats Houtrust en het Gemeenlandshuis

Wanneer zonnecellen op daken worden geplaatst worden ze onderdeel van het gebouw. De gebouwen van Delfland hebben we het liefst in eigen beheer. Het is relatief eenvoudig om de stroomopbrengsten enkel voor eigen gebruik te benutten. Wij adviseren dan ook om deze zonnepanelen volledig in eigen beheer en met eigen middelen aan te leggen. Hierbij zou potentieel 4,75 TJ (primair) kunnen worden opgewekt.

Overkapping beluchtingstanks WZI Nieuwe Waterweg

Voor de zonnepanelen boven de beluchtingstanks van de WZI Nieuwe Waterweg moet er een behoorlijke overkapping worden gemaakt. Dit leidt uiteraard tot extra investeringen die de terugverdiendtijd van deze zonnepanelen aanzienlijk verlengt. Wij adviseren deze panelen volledig in eigen beheer en met eigen middelen aan te leggen zodat we snel kunnen beslissen mocht het nodig zijn deze panelen te verwijderen of te verplaatsen.

Zonneparken op terrein WZI's en in waterbergingen

Voor de zonneparken Kapittelland, waterberging Westland, WZI Nieuwe Waterweg en WZI Harnaschpolder zijn er twee opties. Volledig zelf investeren of in samenwerking met een andere financier gezamenlijk investeren. Een mogelijke samenwerkingspartner in deze is HVC. HVC is al partner bij zonneparken van bijvoorbeeld waterschap Hollandse Delta en Schieland en de Krimpenerwaard en heeft hier dus ervaring mee. Bovendien hebben wij een belang in HVC. Desalniettemin geeft zelf investeren de meeste vrijheid en daarbij krijgen wij ook alle garanties van oorsprong (gvo's). Dat betekent dat wij de volledige opbrengst naar ons toe mogen rekenen en hier ook nooit discussie over kunnen krijgen. De rekenmethodiek van de Unie van Waterschappen staat toe dat wij op papier de volledige opbrengst van het zonnenveld naar ons toe mogen rekenen voor energieneutraliteit maar in werkelijkheid is dat niet zo wanneer je niet zelf investeert. Delfland geeft daarom de voorkeur om alles in eigen hand te houden om de volgende redenen:

- Delfland wil de eigen duurzame opwek vergroten
- Delfland wil eigen garanties van oorsprong generen in plaats van deze in te kopen.
- Investeren in zonneparken heeft een relatief korte terugverdientijd <12 jaar. Na minder dan jaar wordt het dus lucratief.
- Delfland houdt de maximale vrijheid om zonneparken te verplaatsen/op te ruimen wanneer het terrein voor andere doeleinden moet worden ingezet. Met name op de WZI's kan het zo zijn dat er uitbreidingen moeten plaats vinden om aan de effluenteisen te kunnen voldoen.

Met deze vier zonneparken is het mogelijk om naar verwachting 31,75 TJ op te wekken.

Warmtepomp op WZI Harnaschpolder

Investeren in een warmtepomp levert een aanzienlijke besparing op van maar liefst 11,2 TJ. De warmtepomp is (afhankelijk van de elektriciteitsprijs) terug te verdienen in 5 tot 8 jaar. Dit zal in samenwerking met DSBV moeten worden gezocht.

Hiermee komen we op een totaal van 140 TJ, dit is meer dan op de cijfers van 2018 gebaseerde 123 TJ benodigd. Echter zijn er projecten binnen Delfland die meer energie gaan vragen. Tevens is de verwachting dat niet alle projecten ook gerealiseerd kunnen worden. Ook schommelt jaar in jaar uit het energieverbruik en de opbrengst. Een energieneutraal Delfland vraagt continu werk aandacht.

7 Totale investering

Wanneer Delfland alle duurzame opwekmaatregelen die nu in het voorstel zijn opgenomen zou uitvoeren dan komt dat neer op:

maatregel	TJ primair	kosten	terugverdientijd
Besparen	3,2	PM	
Verhogen biogasopbrengst	11,2	€ 1.500.000	4-5 jaar
Windturbines	12,5	€ 750.000	20 jaar
Zonnepanelen op daken en parkeerplaatsen	4,75	€ 655.000	15-20 jaar
Zonneparken	31,75	€ 4.750.000	10-12 jaar
Overkapping zonnepanelen WZI Nieuwe Waterweg	3,25	€ 550.000	15-20 jaar
Warmtepomp WZI	11,2	€ 1.300.000	5-8 jaar
Totaal uitvoeringsprogramma	77,5	€ 9,5 miljoen	
Windturbine Nieuwe Waterweg	62,5	-	-
Totaal	140		

Het resultaat zou zijn dat Delfland dan ruim energieneutraal is. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat de windturbine op WZI Nieuwe Waterweg nog met grote onzekerheid is omgeven. De vraag is ook of de windturbine voor het eind van 2025 gereed is. Mogelijk dat er nog meer besparingspotentieel zit in de primaire taken zoals de uitvoering van het masterplan De Groote Lucht.

7.1 Andere maatregelen en ontwikkelingen die het speelveld beïnvloeden.

Delfland opereert in een dynamische omgeving. Bevolkingsgroei, klimaatverandering, nieuwe wet- en regelgeving hebben invloed op ons energieverbruik. De kans dat de opgave de komende jaren gaat veranderen is vrij groot. Daarnaast kijken we niet alleen naar onze eigen opgave maar ook naar de rol die we in de regio kunnen vervullen. Alle energie die we besparen en duurzaam opwekken in het kader van onze eigen energieneutraliteit, draagt ook bij aan de besparings- en opwekopgave van de Regionale Energiestrategie (RES). Bovendien participeren we voor het realiseren van onze energie ambities waar mogelijk in ontwikkelingen van derden, waarmee we tevens bijdragen aan de regionale energietransitie. We werken bijvoorbeeld al samen met diverse partijen uit de omgeving, zo levert de zuivering van Delfland warmte aan een woonwijk in Delft. Mogelijk gaan we dit nog uitbreiden naar andere zuiveringen. Uiteindelijk draait het allemaal om broeikasgassenuitstoot van de gehele regio terugdringen en niet alleen die van Delfland.

Daarnaast zal er ook een extra energievraag ontstaan door bijvoorbeeld de verwijdering van microverontreinigingen. Kortom, dit dynamische speelveld vraagt om een flexibele houding. Dit betekent een jaarlijkse herijking van de opgave en bijsturen wanneer dat nodig is.